הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר זרעים

אור שמח על משנה תורה, הלכות מעשרות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות מעשרות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-מעשרות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ח 4
הלכה יא 5
פרק ב 5
הלכה ב 5
הלכה ה 8
הלכה ז 8
פרק ג 9
הלכה ד 9
הלכה יב 10
הלכה יג 10
הלכה יט 11
הלכה כ 11
הלכה כד 11
הלכה כה 11
פרק ד 12
הלכה י 12
הלכה יג 12
הלכה טז 12
פרק ה 12
הלכה ב 12
הלכה י 13
הלכה יט 14
פרק ו 14
הלכה ד 14
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה טו 16
פרק ז 17
הלכה א 17
הלכה ג 17
הלכה ו 18
פרק ט 20
הלכה ג 20
פרק י 21
הלכה י 21
פרק יא 22
הלכה יג 22
פרק יב 23
הלכה א 23
הלכה ג 24
הלכה יז 24
פרק יג 25
הלכה ו 25
הלכה יד 25
הלכה יט 25

פרק א

הלכה ב

אבל מי ששמעה שמת בעלה או העיד לה עד אחד כו'.

במשנה תנן דניסת בעדים לא קנסו ומותרת לחזור לראשון, ובגמ' מסיק דלית הלכה כן וכל הקנסות גם בניסת בעדים וכמו דמביא ממשניות דפרק הזורק וכן כתב רבינו בפרק י' מה"ג וכן בפ"ח מהלכות יבום ועיין בית יוסף סוף סימן י"ז שביאר כן. ויפלא מאוד מדוע כתב כאן דוקא בעד אחד הלא גם בשני עדים כן וצ"ע. ואולי משום דכל הדרכים הוו דמדמו לה כאילו זינתה או כאילו גירש ראשון וניסת לשני אבל במעשר דבזונה או בניסת לישראל אוכלת במעשר לרבנן דמעשר ראשון מותר לזרים הוי זה קנס לחודיה כדי שאם תחמיר בסופה תרבה למידק בתחלתה וזה רק בניסת בעד אחד ואי דהגמ' מוכחא דגם בעדים כן ממשניות דפרק הזורק זה רק על שאר דרכים דחשיב תמן אבל מעשר דחשיב תמן הוא משום דהמשנה ע"כ כר' מאיר דסובר דכל המשנה בגיטין הולד ממזר ולדידיה מעשר ראשון אסור לזרים יתכן הך קנסא דעשאוה כזונה אבל בניסת בשני עדים לא מצינן למילף מתמן וזה דחוק וצ"ב:

הלכה ח

האומר לחבירו הריני מעשר על ידך כו'.

מסמיכות ההלכות נראה דמפרש רבינו דהא דקיי"ל בפתח חבירו וא"ל הריני מעשר על ידך זה דוקא במקום דיכול חבירו שיסמוך עליו לבוא לידי אימור כמו במעשר כיון שמעשרין שלא מן המוקף אימור יסבור חבירו שהכרי שלו שעשר מכרי אחר של הבעלים על זה שלא מן המוקף כדין במעשר דנוטל אף שלא מן המוקף, אבל בתרומה כיון שהבעל הכרי יראה שאינו תרום לא יחוש דלמא תרם השליח שלא מן המוקף דאין תורמין מן הדין ולא יבא לסמוך עליו ואם ימצאנו אינו תרום ודאי הבעלים לא יאכל מן הכרי ולא יבוא לידי תקלה ע"י השליח בזה אף אם אמר תחילה אתרום על ידך ג"כ לא נאמר בזה חזקה שעשה מה שהתחיל לחבירו להבטיחו שיעשה זה לקולא בדברי תורה, ולכן סמך להך שהקדים דמעשר ניטל שלא מן המוקף ולהלכה ז', ויעוין תוס' עירובין (דף ל"ב) ובמשל"מ פ"ד מבכורות באורך ותראה כי מה שכתבנו נכון בדעת רבינו ז"ל ודוק:

הלכה יא

בצלים שהשרישו כו' אפילו השרישו בקרקע העליה פטורים מן המעשרות.

פירוש אם הוסיפו וגדלו הגדולים פטורים מן המעשר אם הבצלים שהשרישו הן כבר מעושרים, נפלה עליהן מפולת כו' ה"ה כנטועין בשדה וחייבים במעשרות פירוש הגדולים שלהם ואע"ג דבהשרישו בקרקע העליה תנן דעלו מידי טומאתן זהו דוקא לענין טומאה לא לענין מעשר ושביעית כדתניא בתוספתא ומפרש הירושלמי משום דהתורה רבתה טהרה בזרעים. והפ"מ פירש דבבצלים שלא נתעשרו קאי ואם השרישו בקרקע העליה עדן הן חייבים במעשרות ואם נפלה עליהן מפולת דהרי הן כנטועים בשדה ונפטרו ממעשרות כדין כל שמחוברים לקרקע, אבל לשון התוספתא כרבינו הרי הן כנטועין בשדה ואסורים בשביעית וחייבים במעשרות וזה פשוט. והנה בירושלמי הגירסא הרי הן בחזקתן למעשר ולשביעית, פירוש דבחזקת שהיו הבצלים כן הגדולים ולא חיישינן למה שנתוסף אחרי ההשרשה ודוק:

ומה שכתב רבינו זה בצד זה כן הוא הגירסא בתוספתא פ"ג אך שם זה וזה וט"ס וצ"ל זה בצד זה. ומדברי רבינו נראה דפטורים ממעשר משום דהא הם בעליה והוי כנטועים בבית ובזה דמן התורה פטור ורק מדבריהם חייבין לכן לא חייבו חכמים כאן כיון דאינו רוצה בהשרשתן, ולכן בנפלה מפולת אפילו בעליה והן מגולין ה"ה כנטועין בשדה וחייבים ופשוט. ועיין ביאורי הגר"א סימן רצ"ד ואכמ"ל ודוק:

פרק ב

הלכה ב

וכן הלוקח פטור מן התורה שנאמר תבואת זרעך כו' בד"א בשלקחן אחר שנגמרו מלאכתן ביד מוכר.

הריב"ם בתוספות ב"מ (דף פ"ח) כתב דבלקחן אחר מירוח חייב וכמו הפקר אחר מירוח דאינו פוטר כיון שכבר נתחייב ביד מוכר יעו"ש. ולכאורה נראה ראיה לשיטת הריב"ם מסוגיא דב"ב (דף פ"א) בקנה שתי אילנות דמפרש דמספקא להו לרבנן אם קנה קרקע ואם מביא בכורים, ודילמא לאו בכורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר דמפריש להו בשלמא כו' אלא מעשר עני דלוי הוא כו', ואם נימא דלקוח אחר מירוח פטור א"כ הכא הוי גבי הכהן דיהיב ליה הנך בכורים לקוח אם אינם בכורים ואיהו יהיב ליה מצד ספיקא א"כ פטור מה"ת מתרומה ומעשר, ואם תאמר הא מדבריהם חייב הא הוי ספיקא אם קנה קרקע או לא ומצד הספק הא הוי ספק דברי סופרים ולקולא ופטור

מן הפרשתן, ועוד דא"כ איך אמר רב משרשיא בריה דר"ח דמש"ה אין קורין דילמא אתי להפקיע מידי תו"מ, אטו נגזור לבטל ספק מצות עשה משום גזירה דספק דברי סופרים, דאם הם בכורים מצוה לקרות עליהן ואם יפקיעם מתו"מ הוי ספק דדברי סופרים ואיך יבטלו מ"ע דבר תורה בשביל גזירת ספק ד"ס, וע"כ דלקוח אחר מירוח כמו הכא דנותנן לכהן אחר שכבר הגיעו לחיוב מעשר ונתמרחו הוי דבר תורה חייב בתרומ"ע כיון שכבר נתחייבו וחייב מספיקא להפרישן. [הן אמנם דמשלחן ע"י שליח ומיפטר מקריאה וא"ש דלדידיה מה צ"ל דמשלחן ביד שליח הלא אינו ראוי לקריאה רק גזירה מדרבנן ולפ"ז א"ש דלא מצי לעקור מצוה דבר תורה משום גזירה דספק דברי סופרים ודוק] ולכן גזרינן לבטל מ"ע בספק דקריאה (דלה) [דלהון] משום גזירה דילמא אתי להפקיעין מתרומ"ע דהוי ספק דבר תורה, וכמו דגזרינן גבי כוי לבטל כסוי בספק משום דלמא אתי להתיר חלבו (בביצה פ"ק יעו"ש). ולכאורה היא קושיא עצומה לשיטת רבינו:

אולם בהעמיק עוד בזה נראה משם ראיה לשיטת רבינו, דרבנן בתוס' פירשו תמן הא דמשני דמעשר ראשון יהיב לכהן כר"א בן עזריה ליכא לשנויי אליבא דר"מ באילן אחד דהוא פליג בפרק יש מותרות על ראב"ע ותירצו תירוצים שונים. וצ"ע אמאי לא מוקי הגמרא אופן דניחא לר' מאיר ורבנן ולמה להגמרא לומר מלתא דלאו אליבא דכו"ע, וע"כ דלר"מ ל"ק כלל קושיית הגמ', וכמו שיבואר דבאמת הוי ספק לקוח ואם אינן בכורים ג"כ הוי לקוח ופטור דבר תורה והוי ספק דבריהם דשמא קנה קרקע והוי בכורים ופטורים לגמרי אך כאן איכא חזקה הוא חזקת מרא קמא דמספקא לך אם קנה קרקע או לא אוקמינהו לקרקען בחזקת מ"ק ולא נפקי עדיין מרשות מוכר, אע"ג דבספיקא דדינא אם אוקי בחזקת מרא קמא יש לדבר אם לענין איסורא נאמר אוקי בחזקת מ"ק יעוין קונטרס הספיקות כלל ד' סימן ד' ס"ה דדבר זה מספקא לרבינו נסים אם בספיקא דדינא אמרינן אוקי אשה אחזקת פנויה, בכ"ז כאן נראה לדעתי דהוי ספק המציאות דמספקא לן אם דעת האדם להקנות קרקע לשתי אילנות או לא ואדעת בני אדם מספקא לן אם דעת הקונה ומוכר שתי אילנות להקנות קרקע שלהן והוי ספיקא דמציאות וכסברא זו כתב המשל"מ פ"ז משכירות גבי תפוס לשון ראשון דמספ"ל יעו"ש, וא"כ הוי חזקה להחמיר דלא קנה קרקע וחייבין בתרומ"ע מדבריהם, ובזה היכי דספק בדבריהם איכא חזקה להחמיר אם אזלינן להקל פליגי בה ר"מ ור"י בעירובין (דף ל"ה) גבי מי שאכל אוכלין טמאין כו' וספק אם מקוה שטבל יש בה מ' סאה ובמקוה שלא נמדד דר' יוסי מחמיר ומטמא ור"מ מקיל יעו"ש, וא"כ לר"מ אין צריך להפריש כלל תרומ"ע דהוי ספק דבריהם ואע"ג דאיכא חזקה להחמיר, רק הגמ' אזיל לר' יוסי דסבר דבחזקה להחמיר מחמרינן

א"כ הכא איכא חזקה דלא קנה קרקע דהעמידנה בחזקת מוכר וחייבין בתרומ"ע דלאו בכורים נינהו ולכך צריך להפריש ושפיר משני אליביה דיהיב לכהן וכראב"ע, ואף כי הוא פלפול ישר, בכ"ז לשיטת רבינו אין לאומרו, דרבינו פסק בהלכות מקואות דספק דבריהם וחזקה להחמיר אזלינן להקל [עיין שעה"מ] וגבי שתי אילנות פסק דצריך להפרישן ונותנן לכהן, גם שיטתו בהך דשני אילנות הוא בדרך אחר כמו שיבואר לפנינו, אף לרבינו תרומת פירות דאורייתא וזתים וענבים לכו"ע דאורייתא אף הן עצמן, לכן צ"ע עוד:

אולם לדעתי יש ראיה לשיטת רבינו מהך דאמר במסכת ביצה סוף פרק המביא, מקח כדתניא הלוקח תאנים מע"ה במקום שרוב ב"א דורסים אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי ש"מ תלת כו' וש"מ רוב עמי הארץ מעשרין הן כו'. ולפלא אטו מי לא תנינן כולא מסכתא דמאי דהילכותיה שונות ורבו כמו רבו ההבדלים בין דמאי לטבל גמור וע"כ משום דרוב ע"ה מעשרין הן. ואין לפרש דרוב ע"ה מעשרין אפילו קודם שנגמרה מלאכתן, דאם לזה הוי נחית להשמיענו מאי אמר תו וש"מ מעשרין דמאי מע"ה אפילו בדבר שלא נגמר מלאכתו ופירושו דמאי ולא ודאי, ויתכן לפרש כך וש"מ מדאמר אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי דמוכח דקודם דנגמר מלאכתו אסור לאכול קבע אעפ"י שאין זה רק דמאי וסד"א דבכה"ג לא אסרו חכמים לאכול קבע, וכמו שרצה באמת לומר כן הרב במשל"מ לקמן פ"י ולא זכר שם גמרא הנ"ל שאעפ"י דאינו טבל מן התורה דהע"ה כבר הפריש תרומ"ע בכ"ז אסרו חכמים לאכול קבע טרם שנגמרה מלאכתו דמעשרין דמאי מע"ה אפילו בדבר שלא נגמר מלאכתו, פירוש אם רוצה לאכול קבע טרם גמר מלאכתן מחוייב לעשרן דמאי, ולפ"ז הא דאמר וש"מ רוב ע"ה מעשרין הן פירוש אפילו קודם שנגמר מלאכתן ולכן אינו מעשר רק דמאי ולא ודאי ושפיר הוי שני דברים בודדים, אך לשון הגמרא וש"מ רוב ע"ה מעשרין הן משמע דבלא הך מתניתא לא ידע כלל דרוב ע"ה מעשרין הן. ע"כ נראה מוכרח כשיטת רבינו לכן בכל מקום שלוקח אחר שנגמר מלאכתו דמה"ת פטור דלקוח אינו רק מד"ס לכן אף אם רוב ע"ה אין מעשרים רק מחצה ע"מ הוי ג"כ ספק דברי סופרים ולהקל, ואין לומר דהם בחזקת חיוב קיימי וכמו שביארו תוס' ריש פ"ג דבכורות (דף כ') סד"ה ואבע"א יעו"ש, אבל כאן שלקחן קודם שנגמר מלאכתן קאמר דמעשרן דמאי אעפ"י שברשות הלוקח הם נגמרות ושוב הן חייבים בתרומ"ע מה"ת, ואם לא הוי רוב ע"ה מעשרים הלא היה ספק ד"ת ולהחמיר וע"כ דרוב ע"ה מעשרין ולכן הקילו שאינו צריך לעשר רק כדין דמאי וזה פירוש נכון לשיטת רבינו:

והנה השמיט רבינו הך דינא דברייתא שמביא בביצה בלוקח תאנים במקום שרוב

ב"א דורסים דמעשר דמאי ואוכל עראי, משום דבתוספתא פ"ב דמעשרות תניא הלוקח גרוגרות ועתיד לדורסן כו' ר' מאיר אומר לא יאכל מהן עראי ומעשרן דמאי, פירוש דסבר ר"מ דמקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר, וזה דאמר בירושלמי סוף פ"ב ניחא לאכול חייב לקצות חייב [פירוש הא לא נגמרה מלאכתו] א"ר לעזר דר"מ היא דר"מ אמר מקח טובל בפירות שלא נגמר מלאכתן והוא ר"מ דכאן דמייתי לה הירושלמי בפרק זה ה"ג [והפ"מ לא כתב כן] וחכ"א אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי פירוש דמקח אינו קובע ולכך לא עשר טרם שמכר והא בהא תליא, דלר"מ דסבר דמקח קובע אף אם לא נגמר מלאכתו לכן מעשר דמאי דהמוכר יודע שתיכף הוקבע למעשר ודאי עישר, אבל רבנן סברי דמקח אינו קובע והלוקח מותר לאכול ארעי לכן לא עישר המוכר, ומייתי הירושלמי א"ר יונה אשכחית כתוב בפנקס דחלפוי אוכל מהן עראי ומתקין [דמאי] כצ"ל וקשיא אם אוכל מהן עראי מתקין ודאי אם מתקין דמאי יהא אסור לאכול מהן עראי פירוש כיון דמתקין דמאי ע"כ משום דמקח קובע ולכן אפשר שהפריש קודם המכירה, א"כ איך אוכל מהן עראי עיי"ש דמתרץ דמתוך שיודע שביתו טובל אף הוא מפריש משעה ראשונה, והך דתנא חילפי הוא הברייתא דמייתי לה בתלמודין בביצה, ורבינו פסק כתוספתא דילן וכחכמים שהובאו בירושלמי ודחה להך דחלפוי [והפ"מ לא דק], ועדיפא פסק לקמן פ"ג הכ"ב כירושלמי במצא כלכלה שנגמר מלאכתו רק במקום שרוב מכניסין לבתיהן ג"כ אוכל ממנה עראי ומתקנן ודאי ואפילו בהא לא אמרינן שכבר הפריש וכש"כ בהך ודוק בכ"ז:

הלכה ה

ובירק הקשואין והדלועין כו' ושאר הירק שאינו ראוי לאכילה כו'.

נ"ב, ירושלמי בשדה של קישואין ודלועין היא מתני' אבל שאר ירק עד שיגיעו לעונת המעשרות, יעו"ש:

הלכה ז

שמרי יין שנתן עליהם מים וסיננן כו'.

ב"ב (דף צ"ז) המתמד מים ונתן במדה ומצא כדי מדתו פטור ור"י מחייב, ונראה דבשמרים שלא נטבלו עדיין היינו מיין שהיה בחבית שלא נשלו עדיין הזגים והחרצנים שלא הוקבעו למעשר כפסק רבינו ובהא מיפלגי ר' יהודה וחכמים אם הוי כיין להתחייב במעשר או כמים וע"ז אמר בירושלמי דדוקא מעשר מפריש הא תרומה כיון שתרם מן היין דעתו היה לפטור גם על הקוטעין ועל מה שבתוך התבן, הוא הדין כאן היה דעתו לפטור מה שבתוך השמרים, ולפיכך פסק רבינו דדינא דסיפא דיותר על כדי מדתו הוא

ברמא תלתא ואתא ארבעה וכפירוש התוס' אבל בשזבו משנטבלו היינו השמרים מהיין שנטבל וכיון שנטבלו כולן לתרומע"ש תו השמרים דין טבל יש להם וכמו במעשר ראשון השמרים אסור כן בשמרי טבל שהוטבלו למעשר ראשון ומסולק תמיהת התוספות. ויפה למד מזה רבינו יונה הובא ברא"ש ששמרי יין שנתן עליהם מים אינן נאסרין במגע עו"ג כמו התמד שלא נטבלו בהיות היין על השמרים יעו"ש, ואשכחן חילוק כזה לענין מי פירות כמו דבש תמרים וחומץ סתווניות בסוף תרומות בירושלמי דבשזבו משנטבלו חייבין במעשרות וכשזבו עד שלא נטבלו פטורין ממעשר יעו"ש ה"ב, כן הכא מיירי ר"י ורבנן בשזבו השמרים עד שלא נטבלו ולכך אם נתן עליהם מים פטורין ממעשר ולא נטבלו עד שיהי' רמא תלתא ואתא ארבעה ולא שייך כאן הטבל בנותן טעם שלא הי' עליו שם טבל עדיין ודוק. ואשכחן בגדולי טבל באין זרעו כלה הרביעית מותר [פ"ט דתרומות בירושלמי] ובשמרים לא אשכחן, ויעוין ירושלמי פי"א מתרומות ה"ד בשמרים ומייתי עלה הך דחרסן של זב יעו"ש, וכן בתוספתא בתרומות מתנו גבי הדדי, ובתוספתא פסחים גבי חמצן של עכו"ם דאסור עד שלש תנורים והובא בירושלמי עו"ג פ"ה. ולענין תוך הפסח בשמרי שכר פסקו הקדמונים [הובא במג"א סימן תמ"ב ס"ק ט'] דאף לעולם אסור השוה לדין יין נסך דכתבו דלעולם אסור יעוין סי' קכ"ג ביור"ד, ובשמרי שכר שקודם הפסח שלא היה עדיין שם חמץ עליהן יש לדון דביותר משלש פעמים יהא מותר כמו בתרומה בשמרים שלהן, אך גם לענין נ"ט בר נ"ט פליגי הפוסקים בחמץ אם קודם הפסח מיקרי היתרא. ועיין בית יוסף יו"ד סוף סי' קט"ו לגבי חלב עו"ג שהעמיד בו יעו"ש. ומצאתי אח"כ בספר אליהו זוטא על לבוש סוף סי' תמ"ז שהעיר בזה עיי"ש וצ"ע:

פרק ג

הלכה ד

הכניסן לבית קודם שתגמר מלאכתן כו'.

הנה פליגי ר' אליעזר ורבנן בתרומה אם קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכן פליגי ר"מ וחכמים במקח בדבר שלא נגמר מלאכתו בתוספתא פ"ב ומפרשא שם בתרווייהו דבכלכלה של תאנים כו"ע מודו דקובע היינו שבדעתו ללקט כל הכלכלה אף שלא לקט כל צרכו ג"כ תרומה קובעת וכן מקח, ובשיבלין לעשות מהן דגן וכן ענבים לעשות יין שיהיו דגן ותירוש ויצהר הנאמרים בפירוש בתורה ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו"ע מודו דאינו קובע, רק בתאנים לעשות קציעות בתמרים ועתיד לדושן שזה בא במחשבה לכן פליגי אם תרומה או מקח קובעת יעו"ש, ולכן בפרק ג' המעביר תאנים בחצירו

לקצות דבניו ובני ביתו אוכלים ובעי הוא עצמו מהו שיאכל ואמר רב אמר הוא אסור לאכול וקאמר רב כר"מ דסובר דמקח קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו, ופריך אין כר"מ אפילו בניו ובנותיו יהיו אסורים ומשני דרב כרבי דאין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו. ובפ"ה דמעשרות ה"א על משנה דלקט לשלח לחבירו פטור רב אמר הוא אסור לאכול ר"ש כו' מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שומירה כר"מ, פירוש דחצר קובע אעפ"י שלא נגמר מלאכתו וכר"מ דמקח קובע אף דבר שלא נגמר מלאכתו כן חצר קובע בכה"ג, ובפ"ד ה"ב על משנה דהנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח אמר לית הדא פליגא על רב דרב אמר הוא אסור לוכל פתר לה בעושה מעטן בשדה, פירוש דפליגא על רב דאמר בפרק ה' דחצר קובע אף בדבר שלא נגמר מלאכתו וא"כ כאן החצר קובע אעפ"י שהוא במעטן ומשני דהמעטן בשדה וז"ב. אך א"כ דהוי דבר שלא נגמר מלאכתו אמאי אם מלח ונתן לפניו חייב הלא אין מלח קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו, וצ"ל דמלח וצירוף קובע אף בדבר שלא נגמר מלאכתו וכן אמר בירושלמי וקשיא אם מלח טובל ל"ל צירוף ואם צירוף טובל ל"ל מלח אלא ע"י זה וזה. אולם צ"ל הא דפריך על רב הלא משנתינו היא דחצר אינו קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו כמו דתנן המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו אוכלים, וצ"ל דשם בדרך העברה בעלמא משא"כ כשהכניסן לחצר להיות שם לכן פריך מהך דמעטן ודוק:

הלכה יב

הפרד והצמוקין והחרובין משיעמיד ערימה בראש גגו.

ע"ז קאי השגת הראב"ד א"א שבושים אני רואה בכאן, בירושלמי אמרינן הכי משיעמיד ערימה בראש גגו הא בשדה לא [פירוש בתמיה] א"ר חיננא דרובא אתא מימר לך אפילו משיעמוד ערימה בראש גגו, וזה הלשון צ"ל בהשגות אלא אימא ערימה קובעת בחרובין אפילו בראש גגו, ובתר כך מייתי מתוספתא דסברא דלא קבעא וא"כ איך סתם רבינו משיעמוד ערימה בראש גגו דמוכח דוקא בראש גגו הא בשדה לא וזה פלא, ויותר גדלה הפליאה בעיני על לשון רבינו בכס"מ שכתב מפני שלא פסק אם ערימה קובעת בראש גגו כו' זה לא יקרא שבושים:

הלכה יג

התבואה משימרח ואי זהו ממרח זה המיפה כו'.

נ"ב ירושלמי ר"ח בשם רב מן דישפר אפוי דכרי עיי"ש:

הלכה יט

ואם אכל מכין אותו מכת מרדות.

נ"ב ירושלמי מפורש סוף פ"ק דתרומות אין לוקין על טבלו דבר תורה:

הלכה כ

ואם גמרו אעפ"י שלא נקבעו למעשר לא יפקיר ולא יאכיל לבהמה כו' אכילת קבע עד שיעשר.

הנה חילק רבינו באכילת בהמה לקבע לבין ארעי ועיין כסף משנה ה"ו, ורבינו הוכיח סברתו מהא דאמר במשנה דפ"ק דפאה ומאכיל לבהמה ולחיה ולעוף ופטור מן המעשרות עד שימרח ולמה תלי לה במירוח הלא אחרי המירוח צריך עדיין קביעות למעשר ועל כרחין דקודם הקביעות אינו מאכיל קבע לבהמה רק ארעי, דבארעי לא גרע מאדם דשרי לאחר מירוח, וכפי הנראה מדברי רבינו דמאכיל ארעי לבהמה אף מטבל גמור, ודלא כשיטת ר"ת בתוס' יבמות ריש פרק אלמנה דהנאה של כלוי אסור מן התורה בטבל ועיין ר"ש סוף תרומות ודוק:

הלכה כד

מצא תאנים תחת התאינה כו' או מתאנים שנתעשרו.

ובהשגות, א"א זה א"צ אלא שמא הפקירם.

כן הוא בירושלמי ר' חגיי שאל לחבריה מהו אהן פטור דתנינן הכא א"ל משום אוכל ארעי בשדה והוא פטור אמר להו וכא אתינין מיתני משום אוכל ארעי בשדה והוא פטור אלא משום הפקר שכן אם הכניסו לבית פטור, פירוש דאפילו אם הכניס המוצא לביתו ג"כ פטור מפני שהיה של הפקר, אך נראה תמן דעל מצא קציעות אפילו בצד שדה קציעות קאי עיי"ש, ובדפוס שעם הפ"מ הוא בהלכה הקודמת עיי"ש בפ"מ והעיקר כדפרישית:

הלכה כה

המקדיש קמה למנחות כו'.

נ"ב תוספתא סוף פרק ר' ישמעאל:

פרק ד

הלכה י

סוכת היוצרים וכו' והחיצונה אינה קובעת.

נ"ב ואמאי ותהוי חיצונה כבית שער הפנימית ותקבע למעשר כו' משום דלא קביע, כדברי הגמ' סוכה (ד"ח) גבי מזוזה:

הלכה יג

ושכח והכניסן לתוך חצר חבירו נקבעו.

אולי פירושו משום דלא היה צריך להכניסן רק בראש גגו ולא דרך חצר חבירו ומיחזי כמוליך למכור לבני החצר והוי כגומר פירותיו למכור בשוק שבדעת לקוחות הדבר תלוי, כן פירש בסברת התוספתא:

בכסף משנה למה לא יקבע כו' מן הבית כתיב.

יעוין לקמן פ"ה הי"ח ובהשגות וירושלמי שם הד"א שביתו טובל לו לא לאחרים ועיין מע"ש פ"ג ה"ג בדין הי' שבתים שלהם לא יטבולו כו' שהן של כל ישראל:

הלכה טז

היתה עומדת בחצר ונוטה לגנה הר"ז אוכל ממנה בגנה כו'.

כן מפרש בירושלמי בעומד בגינה כו' היתה נטועה בגינה ונוטה לחצר ה"ז כנטועה בחצר שאינו אוכל שם כו' ושם מפרש בעומד בחצר ופירוש שאכל מן הענפים שתולש ואוכל במקום הנוטה ואמר ר"י בעי קומי ר"ז היתה ניטלת בדוקני פירוש כעין דוקני שכשהענפים בחצר, נטלן בגינה ואוכלן בגינה מהו אם ההעברה בדרך חצר קובע. וכן כשהענפים בגינה ונוטלן ואוכל בחצר מהו, ועיין ב"מ (דף פ"ח) בתאינה שהיא עומדת בגינה ונופה נוטה לחצר ודוקני היא חתימה שטובעת בהיפך ממה שהם בה וכמו שאמרו בפרק הגוזל עצים אין משלחין מעות בדוקיני עיי"ש, כן נ"ל:

פרק ה

הלכה ב

הלוקח במחובר לקרקע או שלקח תלוש לשלוח לחבירו לא נקבעו ויש לו לאכול מהן עראי.

הנה בירושלמי אמר על הך משנה א"ר מנא מתניתין אמר כן לקח במחובר לקרקע פטור הא בתלוש חייב מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרו מלאכתן לא ר"מ, וא"כ קשה על רבינו דסתם לעיל פ"ג כסוגיא דסוף המביא דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה

מלאכתו ולמאי תני לקח במחובר לקרקע פטור. ויש ליישב קצת עפ"י מה שאמרו במנחות והביאה רבינו בהלכות תרומות פי"א הכ"ו שבולת שמרחה שתלה ואח"כ קרא עליה שם יעו"ש דלפום סברא דלא פרח טבלה מינה ודאי דאיצטריך לאשמועינן דאין מקח קובע במחובר, אולם לפ"ז צריך מובן אמאי אינו קובע, ואולי משום דמחוסר מעשה דתלישה עד שיראה פני הבית וזה רחוק. והנראה ברור דאע"ג דמקח אינו קובע אלא בדבר שנגמר מלאכתו מ"מ כשיגמר מלאכתו אח"כ קובע המקח למפרע, וסברתין הוא דלשיטת רבינו דאם לקח אחר מירוח פטור מן התורה וכשלקח קודם מירוח חייב מה"ת כמו שפסק לעיל פ"ב ה"ב אע"ג דאשכחן גבי חצר דלר"ל דבר תורה אם הכניסן במוץ לחצר תו אף כי ימרח אח"כ ג"כ פטור, א"כ כש"כ במקח דבכה"ג אינו קובע המקח שלקח קודם שנגמר מלאכתו, אך זה אינו, דלרבינו לטעמו בכה"ג ג"כ קובע אם מתחיל לגמור הכל כמוש"פ לעיל פ"ג ה"ו, ועוד דבתאנים שדעתו לקצותן הביא השעה"מ בשם המאירי דלכו"ע אם הכניסן לחצר טרם שגמר מלאכתן ונגמר מלאכתן אח"כ קובע כיון דרק משום מחשבתו לא נגמר מלאכתו ובכה"ג אפשר דמקח קובע, בכ"ז נראה דכש"כ הוא דמה אם לקח לאחר מירוח דפטור מה"ת קובע המקח כש"כ לקח קודם מירוח ודאי דקובע למפרע אם יגמור מלאכתן אח"כ דחייב מה"ת, ובזה שפיר אמר דבמחובר אינו קובע בכה"ג אף אם יתלוש ויגמר מלאכתו עד שיובא לבית אח"כ וכמו שאמר לקמן ה"ג אבל אם אמר לו הא לך איסר בכ' תאנים כו' קוצץ כדרכו ואוכל ארעי ופטור, פירוש אף אם ילקט אח"כ ויגמר מלאכתו וזה פשוט:

הלכה י

שכרו לנכש עמו בזתים והתנה הפועל כו'.

ירושלמי מעשרות פ"ג ה"ג כי אנן קיימין בששכרו לנכש עמו בזיתים כו' דרבי סבר דהוי כמו ששכרו לעשות בזתים "ופטור" ורבנן סברי דהוי כמו ששכרו לעשות בגופן של זתים פירוש בהאילן "וחייב בצירוף" ר"א פילדא. ונראה דפליגי במה דפליגי אמוראי בריש מועד קטן אם מנכש חייב משום חורש דמרפי ארעא או חייב משום זורע דמצמיח פרי, ורבינו פסק כתנא דמשנתינו דחייב בצירוף דהוי כמו ששכרו לעשות בגופן של אילנות דהוי תולדה דחורש וכמו דמשנתינו פרק הבונה חשבה תולדות דחורש מנכש ומקרסם ומזרד, אכן במשקה מים סבר משום זורע. והחילוק פשוט דמנכש עוקר דבר מן הקרקע ודמי לחורש שעודר בקרקע אבל משקה מים שנותן בתוך הקרקע הוי כזורע ולכן לא חשבה בשבת שם משקה מים לתולדה דחורש ודוק:

הלכה יט

התורם פירותיו תרומה שצריך לתרום אחריה כו'.

הנה בתוספתא דתרומות פ"ג התורם זתים על הזתים ועתידין לכתוש ענבים על ענבים ועתידין לידרך תרומה ויחזור ויתרום הראשונה מדמעת כו' ושניה אין חייבין עליה חומש וצריך לקרות עליהן שם יעו"ש, ובירושלמי מביא לה על משנה דפ"ק דתרומות אין תורמין שמן על זתים הנכתשין, ושם בסוף הלכה מביא בזה הלשון הדא אמרה שהוא צריך לקרות שם למעשרותיו, וזה פירוש למה דתניא בתוספתא וצריך לקרות עליהן שם שהפירוש שהתרומה קובע ואסור לאכול מזתים הנכתשין עד שיעשר כל המעשר לכן אסור לאכול ארעי עד שיחזור ויתרום ויעשר המעשרות דתרומה הראשונה קובעת, וזה פירוש נכון בזה הירושלמי הסתום, ואפשר דאף קודם שנגמר מלאכתן של כתישת הזתים ודריכת הענבים אסור לאכול ארעי אע"ג דבכל מקום אין תרומה קובעת בדבר שלא נגמר מלאכתו הכא גזרו רבנן משום דאיהו הפריש שמן ויין עליהן מחשבן כאילו נגמר מלאכתן למעשר שהפריש עליהן מן הגמור שמן ויין או זתים שאינן עומדין לכתוש לכן התרומה קובע אותם שאסור לאכול ארעי מזתים אלו הנכתשים עד שיפריש מהן תרומה שניה ויעשר אותם ודוק:

ולפ"ז א"ש טובא מה דקשה לפום מה דפסק כרב נתן בר"א דתורם מן הטמא על הטהור לא עשה כלום לתקן השיריים אבל תרומה הויא אמאי תני בלשון לא עשה ולא כלום ולא תני תרומה ויחזור ויתרום כמו דתנא בתורם שמן על זתים ובפרק ג' גבי תורם קישות ונמצאת מרה, ולפ"ז ניחא דפירושו דאינו קובע כלל התרומה להפירות הטהורין למעשר ורשאי לאכול מהן ארעי קודם שיתרום שניה ויעשר פירות הטהורין דחכמים עשו לגבי השיריים כאילו לא תקן כלל וזה יכולים חכמים לעקור דאין תרומה קובעת רק מדבריהם כמוש"כ לעיל פ"ד ה"ב לכן לגבי השיריים הוי כאילו לא תרם כלל ונכון מאוד:

פרק ו

הלכה ד

ליטרא בצלים שתקנם וזרעם אינו מעשר לפי חשבון כו'.

הנה בשמעתא דבצל (דף נ"ח) פריך ממעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה כו' ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון, ושם בירושלמי ותוספתא פ"ח איתא עוד ליטרא מע"ש כו' ואותה ליטרא פודה אותה וגם מע"ש הוי דבר שיש לו מתירין ע"י פדיה וא"כ מדוע לא משני הגמרא שאני מעשר דהוי דשיל"מ, וכן לקמן סוף שמעתתא

דפריך על ר' ינאי דקאמר דבצל של תרומה אפילו בדבר שאין זרעו כלה מטבל דבדבר שאין זרעו כלה גדולי גדוליו אסורים, והא טבל ג"כ הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטלה באלף כמו קונמות דמשני עלייהו כן, וכבר תמהו ע"ז ולא מצאו מענה. ונראה דבמנחות פרק ר"י (דף ע') בעי טובא בשבולת שמרחה ושתלה דזריעה פקעה מאתה איסור טבל ואם קרא עליה שם אינה תרומה, והכי רהיטא כולא סוגיא התם דצד זה נוטה יותר לפשט הסוגיא דלא מצאנו תרומה במחובר לקרקע עיי"ש, וא"כ לפי הצד הזה תקשה איך אמרה ברייתא במעשר טבל שאותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון וכן בגדולי טבל, לו יהא דהם אינם זרעם כלה בכ"ז לא עדיפא משבולת ששתלה דפקע טבלא מיניה, וצריך לומר דאי הדר נתלש תו מתחייב למפרע וחייל עלה טבלא למפרע, וכיון שכן תו לא דמי לכל דבר שיש לו מתירין דבעידן תערובות הוי דבר שיש לו מתירין, אבל כאן הרי בעידן תערובות לא הוי דבר שיש לו מתירין דפקע טבלא והוי היתר בהיתר וכי קרא עליה עכשיו שם תרומה לא חיילא ולא הואי תרומה ומחוסר תלישה ולא סבר הגמרא דבכה"ג הוי דבר שיש לו מתירין ותו בטלה בעידן חבורה לקרקע ומש"ה פריך שפיר, ומש"ה לא מייתי סיפא דליטרא מע"ש כו', דמע"ש לא פקע שם מעשר ממנה בזריעתה אם אין זרעה כלה והוי דשיל"מ ע"י פדיה וכמו שפסק רבינו גבי שבולת אם קרא עליה שם ושתלה דלא פקע ממנה שם תרומה, והבן כי נכון הוא לפי חומר הנושא:

עוד יש לומר דהסוגיא אזלה למ"ד דלא אמרו בדרבנן דין דשיל"מ וכיון דבהנך דאיכא מה"ת תרומה זרען כלה רק בשומים ובצלים שהנך תרומתן דרבנן א"כ ע"י גדולין הוי כעיקרו דרבנן דבטל אף בדשיל"מ ועיין ביצה (דף ד') ודוק:

הלכה ה

ה"ז ספק אם חייבין במעשר מדבריהם כו'.

לא נתברר לי טעמו מדוע מדבריהם ולא מן התורה ויעוין לעיל הלכות תרומות פ"א הי"ב י"ד ובירושלמי סוף מעשרות ה"ב דר"ע אמר אחר שליש הראשון כו' ובחולין (דף קל"ז), ושם בסוריא דבא"י אין קנין וגרסינן אפכא דרבנן סברי אחר שליש הראשון יעו"ש וכ"ז אינו שייך לכאן וצ"ב רב:

הלכה ו

ומפני מה הגידולין אסורים מפני תרומת מעשר ותרומה גדולה שבה.

עיין בהלכות מאכלות אסורות פ"י שבטבל טבול למעשר שני או עני לא הוי במיתה יעו"ש, ולכן גם הטבל שזרע חולין אף באין זרעו כלה, גדולה מזו במע"ש קודם שנכנס לירושלים כתב בפ"ו ממע"ש דזרען חולין יעו"ש ובטבל איכא תרי טעמי חדא מפני

כהיתרו כך איסורו ובטבול לתרומע"ש וכש"כ למע"ש ועני לא שייך זה רק טעמא דיש לו מתירין כמוש"כ תוס' בעו"ג (דף ע"ג) וזה לא נזכר בגמרא גבי גדולי טבל ודוק, ועיין מש"כ לעיל:

ואסור לשלח את הטבל ואפילו חבר לחבר כו'.

ירושלמי פ"ב ה"א, אר"ז מדברי שניהם אפילו חבר ששלח לחבר צריך לעשר, פירוש ששלח לחבר ללקט עשרים תאנים משלו צריך לעשר המלקט כו', מ"ד שלא נחשדו חברים כו' וזה חבר [פירוש המלקט] צריך הוא לעשר ומ"ד מוטב שיתרומו שלא מן המוקף ולא להאכיל לעמי הארץ טבלים וזה חבר הוא, [הואיל והמלקט חבר הוא אין החבר השולח אותו ללקט חושש שמא לא יעשר לכן המלקט] צריך הוא לעשר, ר' יונה בעי הכא את עביד ליה חבר דאמרת לא יאכל עד שיעשר והכא את עביד ליה עם הארץ דקא אמרת דשלא להאכיל לעמי הארץ טבלים מעשר המשלחו שלא מן המוקף [וכן פריך בבלי בעירובין] אר"י כאן וכאן ע"ה הוא אלא בשביל אחד שהוא מתקן הוא נקרא חבר בתמיה דכי מה ששומע לנו כאן הדין אם יאכל קודם שיעשר או לא אטו משום זה הוי חבר כ"ז שלא קיבל עליו חבירות, ואין זה ענין להך דדמאי ולקמן פ"ה ה"א, דשם הגירסא ששילח וזה בשולח פירות וכאן הגירסא ששלח ששלחו ללקט מן התאינה, וקרוב לזה פירש מהרא"פ ודוק:

הלכה טו

כהן או לוי שלקחו פירות מישראל כו'.

בתוספתא שלפנינו הגירסא בהיפוך וצ"ל כגירסת רבינו. מכר הוא להן פירות עד שלא מירחו הרי אלו שלהן משמירח מעשרות הרי אלו שלו מפריש תרומה ותרומ"ע ונותנן לכל כהן שירצה, וכן במשנה פ"ק דפאה, וטעמו משום קנס דהוי ככהן המסייע בבית הגרנות וכמו דאמרו בר"פ עד כמה ובקשו חכמים לקונסן כו'. ומה דכתב ראב"ד מסוגיא דסוף פרק הזרוע תמן בישראל שמכר לישראל ובפרט לגירסת תוס' מתנה דכהן לא זבני שהלוקח אינו רוצה ליקח מה שצריך ליתן לכהן, א"כ בכהן הלוקח פירות ודאי לא שייך דהא מתכוון ליטלן לעצמו ופשוט. אכן הלכה ט"ז כהן ולוי שמכרו אחר מירוח הרי התרומה והמעשר של לוקח ומפריש ונותן לכל כהן שירצה דלפי מה שפירש ראב"ד בטעמו דכיון דיש להם זכות וכל זכות שיש להן באותו תבואה מכרו לישראל זה א"ש על זכות הטובת הנאה שמכרו לישראל, אבל צריך מובן דאמאי לא נאמר דהא קיי"ל לקמן הכ"א דהוי כאילו כבר זכה בהן הכהנים והלוי ומכרו לישראל נמצא דהוא מפריש ומעשר לעצמו ותרומה מוכר לכהן וזה צ"ע ומובן. ואולי נחלק דכאן במכרו פירותיהם

לישראל מן התורה מיפטר המוכר והלוקח דעשר תעשר ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח וא"כ לא שייך לומר דזכו המוכרים בהתרומה והמעשר כיון דלאו כמי שהורמו דמיין לזכות בהן דהא אדרבא ע"י המכירה מיפטרי מחיוב תרומה ומעשרות לגמרי רק דרבנן הטילו עליהם חיוב מחדש לכן לא זכה רק בהטובת הנאה, ושאני לקמן בהלכה כ"א דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי (ב"ק ר"פ הגוזל ומאכיל) וכן משמע מהך דפ"ק דפסחים דפריך על הך דאין ספק מוציא ודאי מחבר שמת והניח מגורה מלאה פירות יעו"ש אלמא דמן התורה הוי דאם תאמר דביורש הוי כלוקח בדרבנן ספק מוציא מידי ודאי כדפרש"י שם יעו"ש. אמנם לשיטת רבינו נראה דוקא גומר למוכרן שימרח למוכרן מיפטרי מטעם לקוח, ואולי נאמר דכיון שמכרן הוברר הדבר דנגמרו למכירה וכמו דאמר בכה"ג בביצה (דף ד') ובחולין (דף י"ד) נשחטה הוברר דלאכילה עומדת ואכמ"ל בגדרי ברירה וכ"ז דחוק. ונראה טעמא דהלכה זו משום דאין מוכרין טבל אף לחבר אלא לצורך לכן כיון שנגמר מלאכתן הלא הי' להן לעשר ולהרים ולמכור החולין לכן קנסו אותן שלא ירוויחו והכהן לא יקח דמים יותר מאלו היו חולין שהלוקח צריך להוציא התרומה והמעשר וליתנה לכל כהן שירצה, כן נראה טעמא דמילתא ודוק:

פרק ז

הלכה א

ואין אומרין בשל תורה כו'.

נ"ב יעוין לעיל בהלכות תרומות פ"א הלכה כ"א יעו"ש:

הלכה ג

ויש לאדם לקבוע מע"ש ופדהו ועושהו מעשר ראשון כו' או תרומ"ע כו'.

בטבול לתרומה הוא שעדיין לא נטלה ממנו מעשר ראשון או תרומה גדולה ג"כ דאל"כ הוי חולין מתוקנים, ורבינו אזיל לטעמיה דגריס לעיל פרק ה' מתרומות הי"ג במשנה אין תורמין כו' ממעשר שני והקדש שלא נפדו אבל שנפדו תורמין מהם אם הקדים מע"ש לתרומה גדולה בכרי ולמעשר אף בשבלים ויעו"ש בהשגות. אך יש להעיר דמע"ש הא קיי"ל דאין משלם כפל עליו משום דממון גבוה הוי וכמו שכתב רבינו בפ"ג הכ"ו ממע"ש, א"כ הפודה אחר מירוח הוי כמו לקוח ולקוח אחר מירוח מיפטר מן התורה ואיך עושה אותו תרומע"ש על מקום אחר הלא מפריש מן הפטור על החיוב. אולם ז"א דבהקדש בעי בירושלמי פרק מרובה הפודה כלכלה מיד הגזבר מהו שתטבל למעשרות דפשיט דהפודה אינו כלקוח יעו"ש היטב, ולפום מה דפסק רבינו שם לענין ד' וה'

דהקדש כמוכר נראה דהוי כמתנה ולטבול למעשר מתנה אינה קובעת וכמוש"כ לעיל פ"ה ה"ו אבל לגבי ד' וה' הוי כמתנה וחייב. אולם במעשר דמצוה על הבעלים לפדותו ואומרים לו פדה ראשון לא הוי כלקוח ויעויין ירושלמי ריש מעשרות בזה, ובפרט פדיון מע"ש דרחמנא אוקמיה ברשותו וכמו דאמר במרובה (דף ס"ט) דקריא רחמנא ממעשרו דלא דמי להקדש דבמקדיש תלוי ולא במתכפר לענין אוספי חומש אבל מע"ש רק הבעלים מוסיף חומש ושוויא רחמנא בעלים אע"ג דממון גבוה הוי לכן מיקרי תבואת זרעך לענין לקוח וברור:

הלכה ו

כיצד מפריש עליהן מפריש (**תו"מ**) [**תרומה או מעשר ראשון וכו'**] **ומזכה כו' ואם היו רגילין ליטול ממנו כו'**.

הנה בגמרא איתא עולא אמר עשו שאינו זוכה כזוכה כו' כולהו כעולא לא אמרי כיחידאה לא מוקמינן. וצ"ע דהא רבינו פסק כר"י לקמן פ"ט מהלכות בכורים ה"ג ואם נסתפק בשניים כו' פטור מן המתנות עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו, ואמאי בעי כאן שיזכה לאחר או במכירי כהונה, והתוס' ב"מ (דף י"ב) השוו ג"כ, וצ"ע. ונראה טעמו משום דבירושלמי אמר לה ר' אבוה בשם ר"ל דר' יוסי היא דתנינן תמן ר' יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות כלום א"ר יוסי לא בקיים, פירוש בדבר שהוא בעין כמו התם שבעת בוא השה ליד כהן אם השני בכור הלא רק כאילו החליף שה בשה הבכור הקיים אצל בעליו, ברם הכא עד כדון בעי מזרע שבעת הלואת המעות הלא עדיין התו"מ אינם בעולם דנאמר דהוי כאילו זכה בהם הכהן והחליפם. ר"א בשם ר' יוחנן במכירי כהונה כו' הרי נתברר לן טעמו דרבינו. אולם נראה דלמ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל תו לא שייך כאן פירכת הירושלמי, דאע"ג דלא באו לעולם התו"מ דעדיין בעי למזרע מ"מ הוי כזוכה בהן הכהן בעת ההלואה והקנה אותן לבעלים, וא"כ יש לפרש הך דאמר בתלמודין כיחידאה לא מוקמינן היינו כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל. ובזה ניחא מה שהקשו תוס' הא שמואל פסק כר' יוסי ולפ"ז ניחא דאיהו סבר אין אדם מקנה דשלב"ל ורב דסבר ביבמות (דף צ"ג) דאדם מקנה דשלב"ל איהו לא סבר בהך דעשו שאינו זוכה כזוכה כר' יוסי ונכון:

אולם נראה כאן טעמא אחרינא, דאע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל כאן שהלוה לו המעות א"כ נתן לו המעות ע"ז שיהא מפריש תו"מ שלו על חוב זה א"כ בעת שנתאכלו המעות מ"מ כיון דמעיקרא אדעתא דא יהיב להו חזינן שעבודא דכסף כמאן דקאים והכהן זוכה בתו"מ כשבאו לעולם ובעבור זה החליף על המעות שנתנן לו מעיקרא על זה. ודמי להך

דפליגי רב ושמואל בכורות (דף מ"ט) הפודה את בנו בתוך שלשים ונתאכלו המעות דרב סבר בנו פדוי מידי דהוי אקדושי אשה דמקדש לאחר שלשים יום אע"ג דנתאכלו המעות דמקודשת, ושמואל אמר התם בידו לקדשה מעכשיו כו', א"כ כאן דאין בידו להקנות לו התו"מ מעכשיו והוא נתן לו המעות מעכשיו על חשבון התו"מ דמי ממש להך דבכורות דא"כ הדמים שהלוהו כמאן דאיתנהו דמי ושפיר הוה החליפין בעין ואמרינן דהוי כזכה בהן והחליפין לישראל. אולם כל דברינו אינו רק למ"ד אדם מקנה דשלב"ל וכמו הך דבכורות דלא שייך כאן דשלב"ל [עיין מל"מ פ"ד מהלכות אישות ואבני מלואים סימן מ"ג] אבל למ"ד אין אדם מקנה דבר שלב"ל א"כ מה שאמר בשעת ההלואה שיקנה לו המתנות והוא יחזור ויזכה לו אין זה כלום דלא בא לעולם, אך ז"א דהא אינו מקנה לו כלום רק דחכמים עשאוהו כאילו זכה שאל"כ איך שקיל המעות, א"כ אכתי קשה לרב דיהי' אח"כ כאילו זכה ובזה זכה בהכסף שעדיין שעבודו קיים וכמאן דקאים בעינו, ודבר זה צריך הכרע. [אולם לפי מה דאמר בירושלמי דאפילו לא הלוהו ע"מ כן ומייתי ראיה מהך תוספתא שהביאה רבינו פ"ו ה"כ וכן בן לוי שהיה חייב מעות לישראל לא יהי' ישראל זה גובה מאחרים ומפריש שאין לוי זה עושה בע"ח שלו כלוי אחר שיגבה מעשר מאחרים הא משלו מפריש ע"כ, ובזה ודאי כיון דלא יהיב ליה הנך דמים מעיקרא ע"ז רק בתורת מלוה, א"כ בקדושין כה"ג אינה מקודשת ולא אמרינן דהוי כמאן דקיימי זוזי בעין וא"כ בעת שעושה עמו שיהא מפריש על חשבונו הלא אין כאן הדמים שזכה בהן שנאמר שבאו אליו חילופי התרומות ומעשרות ודוק] א"כ לרבינו דפסק כרב לקמן אע"ג דקיי"ל אין אדם מקנה דשלב"ל א"כ בעת ההלואה לא חזינן דחלופי התו"מ שקיל דהמה עדיין לאו בני קנין נינהו דלא אתו לעולם, בכ"ז אחר כך כשבאו לעולם ושעבודא דכסף קאים והוי כאילו המעות בעין אמאי לא אמרינן דזכה בהתו"מ והחזירן לבעלים עבור הדמים דאיתא ברשותו, וכמו גבי פדיון דחזינא כמאן דשקיל את המעות מרשות ישראל האידנא לאחר שלשים, כן נאמר לדידיה כאן דחשיב כאילו שקיל השתא [דהתו"מ בעין] המעות מרשות הישראל כי זה ממש חדא מילתא, דבשלמא לשמואל דהיכי דשקיל המעות בשעה שאין ראוי להיות פדוי לא קיימא שעבודא דכסתא ולא חשבינן ליה כאילו שקיל המעות בתר שלשים, כן הכא כיון שבעת הלואה אין כאן תו"מ כלל תו לא חשבינן ליה כאילו שקיל להו בתר כך דאתו התרומות ומעשרות לעולם, אבל לרבינו דפסק כרב קשה. אך זהו בדותא, דאימת חשבינן כאילו שעבודא דכספא קאים דוקא בפדיון דאם מת הבן תוך שלשים צריך להחזיר לו המעות, וכן גבי קדושין אם תמות או יחזור יהיו המעות חוזרים, אבל כאן אם ישתדפו השדות או יעשיר העני אינם צריכים לשלם

מאומה א"כ כבר באו לידן המעות וליכא בהו שעבודא דכספא דנחשוב כמאן דשקיל השתא כספא. אמנם בגמרא קדושין (דף מ"ו) משמע להיפך יעו"ש בתוס' ד"ה וש"מ מעות בעלמא חוזרים דאי אמרת מעות בעלמא מתנה כו' אבל הכא שלא חזר מלקדשה נהי נמי דכי אכלה הראשונה עדיין לא גמר כל הקידושין ומקדשה נמי אף בקמייתא כיון דבתורת קידושין אתו לידה דהוי כמו נתאכלו המעות יעו"ש וצ"ע ויש לחלק והבן, ועיין רשב"א שפירש טעם אחר בירושלמי ודוק. ועיין רשב"א שם דהוה מלוה רק התו"מ כאפותיקי מפורש א"כ א"ש ואין להאריך עוד:

ודע דמה שביארתי לעיל דלמ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל א"כ הוי כמו החליפין קיים בעת ההלואה דעשו אותו כזוכה, לא יתכן אם נימא דטובת הנאה אינה ממון, דאמר הגמ' פ"ק דב"מ דליכא קנין אגב וקנין חליפין כיון דליכא כלל מקנה דלאו בעל הממון הוי, דרק קנינים הנקנים ומהנים בהפקר כמו חצירו וידו קונים גם במתנות כהונה כמו שפרש"י שם אלא אפקורי בעלמא כו' וכי אוגיר להו מקום קנה חצירו בתורת הפקר יעו"ש, א"כ ניחזי אטו יש קנינים בהפקר ומציאה לקנות דבר שלב"ל, אתמהה, כן במתנות כהונה ולויה, דבשלמא מידי דאית להו בעלים הבעלים מוסר לו כחו שיהי' לו כשיבואו לעולם להקונה ותו כי באו לעולם וזכייתן ברשות הבעלים אינו צריך הלוקח לשום קנין כלל דמכבר גמר עם הבעלים שזכייתן יהי' שלו, אבל במתנות כהונה דאין בהו בעלים ומכח מי קנה אותן לכשיבואו לעולם וז"ב. והא דאמר הגמ' ב"ב (דף ס"ג) ע"מ שהמעשרות שלי והא אין אדם מקנה דשלב"ל, והקשו תוס' לוקמא כר"מ דסבר אדם מקנה דשלב"ל, ולפ"ז תמוה הא טוה"נ לאו ממון ומי יקנה ליה, דע דבלא זה קשה במאי יקנה לו אם בקנין סודר או כסף הא נתינה כתיב בהו וכדאמר הגמ' ב"מ בקנין סודר דהוי דרך מקח וממכר יעו"ש ועל כרחין כמוש"כ הרמב"ן דהגמ' ידע דשייר המעשרות לעצמו רק מקום מעשר לא שייר א"כ בשיור לא בעי קנין שזה לא מכר לו וממילא הוי שלו, ויש להאריך עוד בזה ואכ"מ ודוק בכ"ז:

פרק ט

הלכה ג

ואומר עישור מה שיש כאן מעשר עני כדי לקבוע מעשר שני כו'.

כן כתב רבינו בפירוש המשנה, ונראה דעתו דסובר דאין ספיקו דמעשר עני טובל דעיקרו דטובל הוא מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך וכתיב ואכלו בשעריך ושבעו וזה דוקא בודאי דניתן לעני אבל ספיקו דאינו קדוש כלל ולא ניתן לעני כלל תו אינו טובל ולא

בעי הפרשה, והא דלוקה בודאי טבל למעשר עני הוא גדר שעשאה התורה כי היכי דלא יאכלנו ויתננו לעני אבל בספיקו אינו טובל כיון דאף אם יפרישו יהי' לעצמו וכדסבר רב יוסף בנדרים (דף פ"ד) (ויעוין ר"ן שם). ולדעתי נראה דספיקו דוקא אמר אבל ודאו ודאי טובל לכו"ע ופירושו דתלי בזה אם איכא טוה"נ היינו משום דעיקרו דטוה"נ לבעלים יליף בספרי נשא ואיש את קדשיו לו יהיו כו' לפי שהוא אומר כל תרומות הקדשים כו' שומע אני יטלום בזרוע ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו מגיד שטוה"נ לבעלים והובא שם בירושלמי בנדרים ריב"ח אמר אדם נותן מעשרותיו בטוה"נ מ"ט דכתיב ואת קדשיו לו יהיו, א"כ למ"ד דספיקו טובל סבר דקדש מיקרי ולכך אף אם לא צריך למיתבי' לעני בספק ג"כ טובל ובעי לאפוקי קדושתו הוי בכלל קדשיו לו יהיו וטוה"נ לבעלים, אבל למ"ד דספיקו אינו טובל ולאו קודש מיקרי ורק ממונא זכי רחמנא לעניים אבל לא חלה קדושה עלייהו ולא הוי בכלל קדשיו לו יהיו ולית לבעלים טוה"נ בהו דלא גלי קרא בזה, לכן לפום הלכה פסק כרבא דיש חילוק בין המתחלק בבית להמתחלק בגורן לענין טוה"נ ומפיק טוה"נ מדכתיב ונתת והנחת יעו"ש אבל קדש לא מיקרי ומה דטובל ודאי הוי גדר מהתורה שלא יאכלנו ויתננו לעני אבל היכי דאין צריך למיתבי' לעניים תו אינו טובל וז"ב, ובפרט לשיטת רבינו דספיקות מותר מה"ת רק גבי דמאי גזרו משום דהוא מצוי ויפריש מע"ש בשאר שנים. ולכן בפרק י"ג הכ"א שהוא מפורש בתוספתא באם היו לפניו שתי קופות אחת טבל ואחת מתוקן ואבדה אחת מפריש מע"ש לבד ואינו צריך להפריש מעשר עני כלל דספיקו אינו טובל כמוש"ב וזה ע"צ המקרה והזדמן לא שייך בזה טעמא לקבוע מ"ע לכן אינו קורא שם למעשר עני. ובהלכה כ' שם אע"ג דרובן מוכרין ודאי מכ"מ כל קבוע כמחצה ע"מ דמי לקולא ג"כ כמפורש סוף פ"ק דכתובות לכן לא בעי למיתבי' לעני ותו אינו קורא שם ודוק. והך דר' יוסף איתמר בפרק אלו הן הלוקין דאמר שם דפליגי בודאי אם טובל וסובר רבינו דתרי זמני הוי שקלו וטרו רב יוסף ואביי בתרי גווני וקבל מיניה דאביי דא"כ ליפלוג בודאי ופסק דספיקו אינו טובל וכמוש"ב מהתוספתא ועיין תוי"ט ואכמ"ל. ועיין לקמן פ"א ממעשר שני הי"א ובהשגות שם ודוק:

פרק י

הלכה י

עם הארץ שאמר לחבר צא ולקט לי תאנים מתאנתי אוכל מהן החבר עראי ומעשרן דמאי.

הנה בפי' ר"ח הגירסא כן היא. ובמלא לך כלכלה זו אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי ונראה דהגרסא דווקנית היא ומה שטען רש"י שאינו יודע כמה לוקט לפי מה שמבואר סוף פרק כל הגט היה דרכן להניח פירות כדי לעשר על מה שיצטרך לעשר [עיי' פ"ז הל' ד' לעיל] לכן כשיגמור ללקט התאנה יהא הכל מעשר כפי מה שיודע שהתאנה הזו עושה לכן לפי זה נמצאת הסברא מהופכת דכשנותן לו במתנה ללקוט תאנים אז אם יצטרך החבר לעשר [וכדרך חבר מן המוקף] הלא גם המעשר יהי' על חשבון בעל התאנה עם הארץ לכן ניחא לי' לעם הארץ דאיהו עביד מצוה ומכוין שיהי' מעשר גם על מה שלקט החבר אבל במלא כלכלה זו תאנים דהוי מדה ידועה ואם החבר יעשר יהי' הכל משלו מהיכי תיתי יתרום ויעשר עם הארץ בעל התאנה על כלכלה שלקט החבר יעשר ויתרום משלו היינו מן הכלכלה דהא הוי חבר ומעשר מה שהוא אוכל ומוכר לכן מעשרן החבר ודאי וזה ברור והיא גירסת רבינו [ויעוי' מש"כ לעיל פ"ב הל' ב' סוף ד"ה והנה ודו"ק].

פרק יא

הלכה יג

הוליכן לטוחן עו"ג הרי הן דמאי שמא החליפן בחטים של עם הארץ.

ובהשגות, א"א ואם מפני הספק הזה [הלא] הוא ס"ס כו':

עיין בכס"מ בזה, ולכאורה קשה מהא דתנן הקלין שבדמאי השיתין והרימין כו' ופירש רבינו בפירוש המשנה והטעם בזה כו' ובאו בהם ב' ספיקות האחד אם הן הפקר ואם הן מן השמור אם הוציאו ממנו המתנות והעיקר תרי ספיקי להקל, ועיין תוס' רעק"א בזה. והנ"ל דבאמת ענין דמאי ראו דרוב ע"ה מעשרין הן רק למיעוט שאין מעשרין חששו וזה דוקא כל זמן שלא היה הדין ללוקח מיד ע"ה שצריך לעשר בשעה שבדק יוחנן כה"ג ומצא דרוב ע"ה מעשרין, כי מי שהאכיל לחבירו עישר עפ"י רוב שלא היה חשוד להאכיל דבר שאינו מתוקן לחבירו והיה מפריש טרם שהאכיל את חבירו או מכר לחבירו, אבל כיון שפסקו חכמים שהלוקח מע"ה צריך לעשר תו מאן מכרע דהע"ה המוכר מעשר, דילמא סובר כיון דבין כך וכך יעשר הלוקח דמאי כדין הלוקח מע"ה ולמה אעשר פירות אלו, וכיון שכן נתרועע היסוד דרוב ע"ה מעשרים דמאן מפיס דלא סמך הע"ה על זה שהלוקח ממנו יעשר ולא יאמינו שהוא מעושר, ולכן בהנך מינין שחשבו רבנן לקלין שבדמאי דאינו צריך לעשר ידוע הדין דפירות אלו הלוקחן מע"ה אינו צריך לעשר א"כ נתחזק בהן הרוב ע"ה מעשרין דע"ה יודע שהלוקח ממנו אינו מעשר ואינו חשוד להאכיל דבר שאינו מתוקן ועל הרוב הוא מפריש ולכך בדאיכא עוד

ספק דילמא מן המופקר הוא פטור לעשר, משא"כ כאן דאם החליף הטוחן בשל ע"ה א"כ הע"ה לא עלה על דעתו שיתחלף באופן שיהי' ספק רק דהע"ה טחנן למוכרן לחברים וכיון שהי' יודע דהלוקח ממנו יעשר דמאי א"כ לא חש לעשרו ולכך אף כי איכא עוד ספק דילמא החליף בשל עו"ג וכיו"ב חוששין בדמאי ודוק:

ובזה יש לפרש לשון המשנה פ"ד מ"ב, המדיר חבירו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות אוכל עמו בשבת ראשונה ואעפ"י שאינו מאמינו על המעשרות ובלבד שיאמר מעושרין הן, דהוא כפל לשון ללא צורך. ולפ"ז א"ש טובא דברישא הכוונה שאינו נאמן על המעשרות הוא שמוכר דברים שאינן מתוקנים כמו כל ע"ה דעלמא, אבל כי יאכל עמו החבר ויאמינו על דבריו שהוא מעושר אז יתכן שהוא אינו חשוד להאכילו דבר שאינו מעושר דרק למכור הוא חשוד על סמך שיודע שהחבר יעשה כדין כמו שתקנו חכמים שלא להאמין לע"ה ויעשר ובין כה ובין כה לא יאכל החבר דבר שאינו מתוקן. ולכך תני אוכל עמו כו' ואעפ"י שאינו מאמינו כו', פירוש דאף שיודע הע"ה שהדין הוא שאוכל עמו וא"צ החבר לעשר גם אז הוא חשוד להחבר שאינו נאמן לעשר ומאכילו דבר שאינו מתוקן, אעפ"כ התירו לו חכמים משום איבה ודוק. וא"ש נמי מה דתנן הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושואלו בשבת דהתירו חכמים מפני כבוד שבת וי"ט לאכול ולכך חשכה לא יאכל כו', ואמאי לא אמרו חכמים דיעשר על פיו שאומר מעושרין, ולפ"ז א"ש דכיון שהע"ה יודע שהוא לא יעשר א"כ איננו חשוד להאכילו דבר שאינו מעושר והוא מרוב ע"ה שהיו מעשרין קודם התקנה, אבל אם נאמר שיעשר עפ"י הע"ה כיון שלא יאמינו ויעשרן דמאי תו חשוד הע"ה טפי לשקר ולהטעותו על שאינו מעושר לומר מעושר וברור בס"ד:

פרק יב

הלכה א

הלוקח פירות כו', אוכל על פיו בשבת.

לשון המשנה, ויש להתבונן דבכל הפרק לא תני פירות וכאן תני פירות יעוין שם. ובדברי רבינו יש לומר דדוקא לוקח פירות אבל לוקח פת מן הנחתום או פלטר אינו יכול לאוכלו בשבת ע"י שאלת פיו מפני שצריך להפריש חלה מן הדמאי וטעמא דלמוצאי שבת צריך לעשר הכל על מה שאכל ג"כ כדברי רבינו, וזה רק במעשר ותרומע"ש דניטלין שלא מן המוקף, אבל חלה דמה"ת אינו ניטל אלא מן המוקף ואינו יכול להפריש למוצאי שבת

על מה שאכל בשבת אפשר דלא הקילו, או יתכן משום דיש בזה שא"צ להפריש על מה שאכל חלה לכן דייקא המשנה פירות:

הלכה ג

הנשבע כו'.

יעויין מש"כ בפ"ה משבועות בזה:

הלכה יז

חשוד שהעיד על של אחרים נאמן.

ובהשגות א"א אין ד"ז מחוור כו' ועד אחד נאמן כו' קל הוא כו'.

הנה המחנ"א הלכות עדות כתב ע"ז ז"ל ואע"ג דעד אחד נאמן באיסורים ואפילו הוא חשוד היינו להעיד על גוף הדבר אבל להעיד על אדם שהוא כשר אין עד אחד נאמן ובעי שנים כדמוכח ריש פרק אם אינן מכירין אותו וכן נראה מדברי הטור כו' ובזה נסתלקה השגת הראב"ד על הרמב"ם כו' גבי חשוד שהעיד על מעשר. ובמכ"ת אם ראה בבבלי פרק אם אינן מכירין אמאי לא נשא עיניו גם אל הירושלמי אשר ז"ל שם, ועד אחד נאמן משלך נתנו לך בדין היה שלא היו צריכין עדים והן אמרו שיהיו צריכין עדים והן אמרו עד אחד נאמן, הרי לפי הירושלמי גם כאן בדמאי שהוא רק דרבנן לא מה"ת א"כ צ"ל נאמן עד אחד, רק הגר"א הגיה ועם הארץ נאמן וזה מחוור. ובעיקר ראייתו מפרק א"א מכירין לא דק כלל, דתמן הוא על קדוש החודש שעדותה אינה מתקיימת פחות משנים לכן להעיד על אחד שכשר על עדותה ג"כ בעי שנים וכן הקשו תוס' בגיטין (דף י') ד"ה אי לאו דכותי חבר כו', אבל באסורים שעד אחד נאמן לומר שהיא מתוקנת וכיו"ב ודאי דגם על האדם שיהא נאמן להעיד ע"ז ג"כ סגי עד אחד. אולם על תירוץ התוס' בגיטין שם דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגירי אמת הן צ"ע דשם בפרק ראוהו ב"ד חזינן דפליגי בכה"ג בבלי וירושלמי דשם ג"כ אין ישראל חשודים חלילה לשקר מה"ת רק רבנן גזרו מפני שהצדוקים היו שוכרים עדי שקר וסבר בבלי דעד אחד אינו נאמן ויש ליישב ואכ"מ, יהי' איך שיהי' ראייתו של המחנ"א אינו, ועיין ביאורי הגר"א יו"ד סימן קי"ט מה שהאריך להשיג על דברי רבינו. שוב ראיתי שרבינו אהרן הלוי בבדק הבית (דף ק"כ) פירש הירושלמי כהמחנ"א עיי"ש בדבריו הקצרים שפסק דלא כר"מ ופירש בירושלמי כלומר כיון שעל גופו בא להעיד אם כשר או לאו היך עד אחד נאמן והאחרונים לא זכרוהו, והעיקר בדעת רבינו אחר העיון כדברי המחנ"א:

לפיכך ע"ה שאמר זה טבל וזה תרומה זה ודאי כו'.

נ"ב, תוספתא ערוכה דמאי פ"ה גבי הך דר"ש שזורי יעו"ש:

פרק יג

הלכה ו

נראה פירוש התוספתא דהבעלי אוצר קנו מן הבאין בספינה ובים צידון קרובה לארץ ישראל דכתיב וירכתו על צידון, והחמרים מביאין ביבשה וביבשה צור קרובה לארץ ישראל לכן הלוקח מן החמרת בצור ומן המגורות בצידן חייב (ועיין פני משה) לבד חמר יחידי פטור גם בצור שחזקתו משדה העיר:

הלכה יד

ותוספות בכורים.

נ"ב, משנה ערוכה בכורים פ"ג וירושלמי דמאי פ"ד ה"ג יעו"ש:

הלכה יט

כל אלו הפטורים מן הדמאי כו' מה שעשה עשוי.

בירושלמי כאן ובקדושין שם א"ר יסא דלר' מאיר היא שירי מנחות היא מע"ש לר' מאיר דמקדש במע"ש אינה מקודשת משום דממון גבוה הוי הדא מע"ש ושירי מנחות מה שעשה לא כלום. והנה לענין מעשר נראה דרבינו לטעמיה אזיל דסובר דאתרוג של מע"ש ומצה של מע"ש יוצא בו כרחב"א דפליג על ר' אסי וסבר דעיקר הדבר תלוי שיהא בו היתר אכילה וכיון דבמעשר שני אית ביה היתר אכילה אע"ג דלית ביה דין ממון דממון גבוה הוי בכ"ז מקרי שלכם ועיסת מע"ש חייבת בחלה דעריסותיכם שפיר מקריא וטעמא דר"מ דפטר מע"ש מחלה משום דסבר דתרי עריסותיכם כתיבי ובהא לא קיי"ל כמותו רק כחכמים וא"כ שפיר מקרי דגנך לענין קריאת שם תרומ"ע אף שהוא לקוח בכסף מעשר וממון גבוה הוי וכן אם קרא שם מע"ש כיון דהיתר אכילה אית ליה לכן מה שעשה עשוי ור' יסא בירושלמי ידוע דהוא ר' אסי דבבלי ואזיל לטעמו דסבר דדין ממון בעינן לכן לדידיה לא מקרי דגנך לכן אם קרא שם לא קדשי דהוי כמפריש דבר שאינו שלו וז"ב. ומטעם זה פסק לקמן בפ"ה מהלכות בכורות דהלוקח בהמה ממעות מע"ש לירושלים דחייבת בבכורה משום דהיתר אכילה איכא בהן וכל בהמתך קרינא ביה אע"ג דלאו דין ממון איכא ביה ודוק:

אולם בשירי מנחות נראה כיון דליכא ביה שום זכיה רק משולחן גבוה זכי ומצי לחטוף חד מחבריה כמ"ש התוס' שם בקדושין (דף נ"ג) נראה דאף לר' חייא בר אבין ג"כ אינו יכול לקרות שם תרומה וטפי נראה מדברי רבינו דמלבד דשירי מנחות יחיד שמביא סולת והשירים הנאכלין לכהנים לא גזרו משום דמאי כי גם המותר שלקחו

חטים ללחם הפנים ומנחות צבור כיון שאימת הקודש עליו לכן המותר מהחטים שנפדו שחייבים במעשר היכי שהן דמאי פטורים [ושירי מנחות כולל תרווייהו כמו מותר העומר דכייל תרי כי גם שירי הקומץ נקרא מותר העומר ב"ק (דף ק"י) עיי"ש בהגהות הב"ח. (נ"ב.ובמשנה פרק המזבח מקדש ובפרק פרת חטאת.)] שכיון שלוקחן לצורך הקדש ואינו יודע ממי יקריבו שוב אימת קדשים עליו ונאמן כמו בטהרת יין לנסכים ולכן המותר שנפדו פטורים מן הדמאי ואם תרם כשפדה מיד הגזבר מה שעשה עשוי ויעוין פרק חומר בקודש דלענין טהרת קדש נאמנים כו' ומיגו כו' מהמני' כו' ויעוין לקמן הלכות בכורים פ"ו ה"ג ודוק. ובירושלמי רבב"ח בעי עד כדון בכסף מעשר של דמאי אפילו בודאי, פירוש דקאי על ברייתא דאם עבר ותרם מה שעשה עשוי, דזה דוקא בלקוח בכסף מעשר של דמאי דאיכא תרי ספיקות להחמיר שמא הכסף מעשר אינו של מעשר ושמא הלקוח לא עישר עם הארץ לכן אם התקינן דמאי מה שעשה עשוי אבל בלקוח בכסף מעשר של ודאי גם בהתקינן דמאי מה שעשה אינו עשוי ודוק: